

Asia: VN/27452/2020-OM-548

Julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeiden kartoitus

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat mielestänne nykyisten julkisuuslain 24 §:n salassapitoperusteiden kehittämistarpeet? Puuttuuko nykyisistä salassapitosäännöksistä jotain olennaista? Kuvailkaa ja perustelkaa kehittämistarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeiden kartoitukseen liittyen. Lähtökohtaisesti uudistus on kannatettava sekä tarpeellinen.

Nykyisten salassapitoperusteiden sovellettavuutta hankaloittaa toisinaan niihin liittyvä tapauskohtaisuus ja vahinkoedellytyslausekkeiden sisältö. Tulkinnanvaraisuudelle jää paljon tilaa, joka usein näyttäytyy käytännössä jopa vastakkaisina huomioina tai näkemyksinä siitä, miten lakia kyseisessä tilanteessa tulisi soveltaa. Nykyisen julkisuuslain 17.2 § asiakirjasalaisuuden soveltamisen tulkinnasta voisi ottaa salassapitoperusteiden kanssa samaan pykälään tai tarkastella, voisiko vahinkoedellytyslausekkeen sisältävät ja toisaalta salassapito-olettamaan tai julkisuusolettamaan perustuvat salassapitoperusteet ryhmitellä selkeämmin mainittujen vaikutusperusteiden mukaisesti. Tällöin salassapitoperusteihin liitetyt tulkintaehdot olisivat laissa helpommin löydettävissä johdonmukaisemmassa järjestyksessä.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue haluaa tässä yhteydessä nostaa esiin kansalliseen turvallisuuteen ja valmiussuunnitteluun liittyvät tiedot sekä niiden laintasoisen suojaamisen mahdollistamisen. Turvallisuutta (7 kohta) varautumista (8 kohta) koskevia salassapitoperusteita olisi perusteltua täsmentää. Turvajärjestelyjä koskevaa 7 kohtaa olisi perusteltua päivittää niin, että tekstissä mainittaisiin myös esimerkiksi käsitteet ”tietoturvallisuus” ja ”kyberturvallisuus”. Varautumista koskeva 8 kohta tulisi päivittää niin, että varsinaisten poikkeusolojen lisäksi kohta kattaisi myös selkeämmin poikkeusoloja lievemmat häiriötilanteet. Lähtökohtaisesti valmiussuunnitelmat ja muut varautumisen toimenpiteet käsittävät sekä häiriötilanteet että poikkeusolot, ja näissä tilanteissa saatetaan ainakin osittain toimia samojen toimintatapojen ja järjestelyjen varassa. Näin ollen salassapitoperusteiden tulisi olla yhdenmukainen molempia tilanteita koskevien asiakirjojen osalta.

Laajat muutokset ulkoisessa toimintaympäristössä vaativat Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen mukaan myös julkisuuslain puitteissa uudelleentarkastelua.

Salassapitoperusteiden tulkinnanvaraisuutta aiheuttaa hyvinvointialueen näkemyksen mukaan myös liikesalaisuutta koskeva kohta 17. Kyseisen pykälän kohdalla on jätetty kohtuullisen laaja, mutta toisaalta julkisorganisaatiota rajoittava liikkumavara päättää liikesalaisuuden käsitteestä. Tietopyynnön yhteydessä on huomioitava myös vuonna 2018 voimaan tullut liikesalaisuuslaki (595/2018). Oikeusministeriön julkaisun 2023:32 ("Julkisuuslain ajantasaistaminen") mukaan julkisuuslain perusteella salassapito on liikesalaisuuslaissa tarkoitettua laajempaa. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue haluaakin kiinnittää huomiota siihen, että mahdollisia julkisuuslain muutostarpeita arvioidessa täsmennettäisiin liikesalaisuuden käsitettä vastaamaan vallitsevaa muuta lainsäädäntöä, oikeuskäytäntöä ja viranomaisohjeistusta, jossa kyseinen käsite on määritelty tai sen soveltamisalaa tulkittu. Myös hyvinvointialueella tulee olla mahdollisuus määrittää liikesalaisuudeksi muitakin kuin omaa liiketoimintaa koskevia tietoja, joiden jakaminen voisi todennäköisesti heikentää hankintayksikön mahdollisuuksia hankintaprosesseissa.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue ehdottaa, että salassapitoperusteiden sovellettavuudesta tulisiikin tuottaa lain ohelle lain tulkintaohjeistusta huomioiden myös uudet toimijat, jotka tämän lain sovellettavuuden piiriin lukeutuisivat jatkossa. Erityyppisten tilanteiden moninaisuudesta johtuen lain säännöksiin on tarkoituksenmukaista jäädä soveltamisen varaa, mutta on huolehdittava siitä, että salassapitoperusteet ovat sovellettavissa kehittyvän yhteiskunnan tilanteisiin ja että niiden tarkoituksena on ymmärrettävissä yhtäältä tulkintaa suorittavien viranomaisten ja tietopyyntöjä esittävien tahojen puolesta.

Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), millaisia muutoksia tämä edellyttäisi salassapitoperusteisiin? Kuvaillkaa ja perustelkaa muutostarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Hyvinvointialueella ei ole arviota soveltamisalan laajentamisen edellyttävistä muutoksista. Parhaiten asiaa pystyvät arvioimaan organisaatiot, joita soveltamisalan laajennus koskisi.

Oletteko tunnistaneet tietojen tai asiakirjojen salassapitoa koskevaa erityislainsäädäntöä, joka on ristiriidassa julkisuuslain salassapitosäännösten kanssa? Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), aiheutuisiko soveltamisalan muutoksesta konkreettisia ristiriitoja nykyisen erityislainsäädännön kanssa tai tarvetta tarkentaa erityislainsäädäntöä?

Salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä ehdotetaan joustavoitettavaksi siten, että viranomainen voisi luovuttaa salassa pidettävän tiedon yksittäistapauksessa toiselle viranomaiselle tai yleisölle erittäin tärkeän yleisen edun vuoksi, jos säännöksessä tarkoitetut edellytykset täyttyvät. Vantaan ja Keravan hyvinvointialue haluaa nostaa esiin erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon osalta substanssilakeihin kirjatun erityissääntelyn tietojen luovuttamisen suhteen, joka on huomattavasti tätä ehdotettua rajaavampaa.

Tuovinen Tiia
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue